

Rodinné právo

prednáška č. 2

Vzťahy medzi manželmi

- vznikajú momentom uzavretia manželstva, do uzavretia manželstva hovorí Zákon o rodine o snúbencoch
- § 18- § 20 Zákona o rodine
- manželia sú si v manželstve rovní v právach a povinnostiach
- povinnosť žiť spolu, byť si verní, rešpektovať svoju dôstojnosť, pomáhať si, starať sa o deti, vytvárať zdravé rodinné prostredie
- o uspokojovanie potrieb rodiny sú povinní sa starať obaja manželia, a to podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov
- pod uspokojovaním potrieb rodiny nerozumieme len majetkovú účasť, ale aj osobnú starostlivosť o deti a domácnosť
- vyživovacia povinnosť manželov

Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (BSM)

- vzniká ako inštitút pri vzniku manželstva
- vznik možno dohodou oddialiť ku dňu zániku manželstva
- rozsah možno dohodou manželov zúžiť alebo rozšíriť
- do BSM nepatria veci nadobudnuté dedením, darom, reštitúciou, ďalej veci osobnej povahy, veci slúžiace k výkonu povolania a veci nadobudnuté mimo trvania manželstva
- akákoľvek dohoda o vypořádání BSM uzatvorená počas trvania manželstva je neplatná
- BSM => spoluvlastníctvo zapísané na liste vlastníctva pri oboch manželoch „1/1 k celku“

Rozhodovanie manželov

- o veciach týkajúcich sa rodiny rozhodujú manželia spoločne, ak sa nedohodnú rozhoduje na návrh súd
- platí, že v bežných veciach sú manželia oprávnení zastupovať sa navzájom, teda konanie jedného z manželov pri obstarávaní bežných vecí zaväzuje oboch spoločne a nerozdielne
- jeden z manželov môže výslovne vylúčiť účinky zastúpenia druhým z manželov voči konkrétnej osobe, pričom táto skutočnosť musí byť tejto osobe známa

Neplatnosť manželstva

- o neplatnom manželstve hovoríme, ak napriek prítomnosti okolností vylučujúcich uzavretie manželstva dôjde k jeho uzatvoreniu
- len na základe rozhodnutia súdu
- ak medzičasom manželstvo zaniklo, nemôže rozhodnúť o jeho neplatnosti (pozn. výnimka, ak ide o manželstvo uzatvorené medzi predkami, potomkami, súrodencami)
- formálne manželstvo vznikne a dokonca za istých podmienok súd následne nerozhodne o jeho neplatnosti, aj keď v momente jeho uzavretia boli splnené zákonné predpoklady pre jeho vyhlásenie za neplatné
- po vyhlásení manželstva za neplatné, ostávajú zachované práva a povinnosti k spoločnému dieťaťu, a tiež v majetkových veciach je potrebné aplikovať ustanovenia o právach a povinnostiach po rozvode manželstva (pozn. súd v rozhodnutí, ktorým vyhlasuje manželstvo za neplatné, rozhoduje aj o ďalších veciach tak, ako je tomu v prípade rozhodnutia o rozvode manželstva, ak rozvádzajúci manželia majú maloleté dieťa)
- Aj z neplatného manželstva vzniká BSM, ktoré zaniká právoplatnosťou rozhodnutia o neplatnosti manželstva

Rozhodovanie súdu o neplatnosti manželstva

- ak uzavrie ženatý muž alebo vydatá žena nové manželstvo, tak súd aj bez návrhu rozhodne o neplatnosti takéhoto manželstva (výnimka kedy nerozhoduje o neplatnosti, ak skoršie manželstvo zaniklo alebo bolo vyhlásené za neplatné)
- ak dôjde k uzavretiu manželstva medzi potomkami, predkami, súrodencami, tak súd vyhlasuje aj bez návrhu manželstvo za neplatné
- ak uzavrie manželstvo osoba staršia ako 16 rokov a zároveň mladšia ako 18 bez súhlasu súdu, súd koná aj bez návrhu (pozn. súd nerozhodne o neplatnosti manželstva, ak už dotyčná osoba v čase rozhodovania už má 18 rokov alebo ak manželka, ktorá má viac ako 16 rokov otehotnela)
- ak uzavrie manželstvo osoba pozbavená spôsobilosti, trpiaca duševnou poruchou, ktorá by mala za dôsledok obmedzenie spôsobilosti, tak súd rozhoduje aj bez návrhu
- ak uzavrie manželstvo osoba obmedzená v spôsobilosti na právne úkony bez povolenia súdu alebo ak tak urobí osoba s duševnou poruchou smerujúcou k obmedzeniu jej spôsobilosti na právne úkony, tak o neplatnosti rozhoduje súd na návrh (o neplatnosti manželstva nerozhodne, ak sa stav dotknutej osoby medzi časom zlepšil a v čase rozhodovania súdu je s účelom manželstva nerozhodnúť o neplatnosti manželstva)
- * manželstvo je uzatvorené neplatne aj v prípade, ak vyhlásenie snúbencov nebolo urobené slobodne vážne, určito a zrozumiteľne, súd rozhoduje na návrh niektorého z manželov (pozn. návrh na začatie konania možno podať v lehote 1 rok od kedy sa manžel dozvedel o dôvodoch pre podanie návrhu, inak jeho právo zanikne)

Zdanlivosť manželstva

- manželstvo vôbec nevzniklo, preto nie je potrebné rozhodovať o jeho neplatnosti
- o zdanlivom manželstve možno hovoriť:
 - ak vyhlásenie o uzavretí manželstva bolo vynútené násilím
 - ak mala manželstvo uzatvoriť osoba mladšia ako 16 rokov
 - ak k uzatvoreniu manželstva malo dôjsť pred nepríslušným úradom, pred nepríslušnou osobou (starostom, poslancom atď.)
 - ak k uzatvoreniu manželstva malo dôjsť pred neregistrovanou cirkvou alebo pred neregistrovanou náboženskou spoločnosťou
 - ak k uzatvoreniu manželstva malo dôjsť v cudzine pre orgánom, ktorý na to nebol určený
 - ak vyhlásenie urobil zástupca bez platného splnomocnenia

Zánik manželstva

- smrťou jedného alebo oboch manželov
- vyhlásením jedného z manželov za mŕtveho, prípadne oboch
 - rozhodným je moment nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o vyhlásení za mŕtveho)
 - ak sa rozhodnutie o vyhlásení za mŕtveho zruší, tak platí, že sa manželstvo obnovuje za predpokladu, že medzi časom neuzavrel žijúci z manželov nové manželstvo
 - konanie o vyhlásení za mŕtveho je upravené v Civilnom mimosporovom poriadku

Zrušenie manželstva

- v dôsledku rozvodu manželstva
 - rozvod nie je právo ako v prípade uzavretia manželstva, je to len možnosť, o ktorej rozhoduje súd
 - musia byť na to dôvody (vážne narušené a trvalo rozvrátené vzťahy medzi manželmi, čo spôsobuje, že manželstvo nemôže plniť svoj účel a nemožno očakávať obnovenie spolužitia = rozvrat manželstva)
 - rozviesť manželstvo môže iba súd (súd zisťuje príčiny a prihliada na nich)
 - súd rozhoduje iba na návrh niektorého z manželov

Rozvod manželstva a maloleté dieťa

- pri rozhodovaní o rozvode manželstva a pri následnom rozhodovaní o úprave rodičovských práv a povinností súd vždy prihliadne na najlepší záujem maloletých detí
- súd rešpektuje právo dieťaťa na zachovanie vzťahu k obidvom rodičom, prihliada na citové väzby dieťaťa, na vývinové potreby, na stabilitu budúceho výchovného prostredia, na schopnosť rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti s druhým rodičom
- ak súd rozhodne, že manželstvo rozvádza, tak zároveň rozhodne o úprave rodičovských práv a povinností, a ďalej o určení výživného na maloleté dieťa
- súd môže schváliť dohodu manželov úprave rodičovských práv a povinností, ako aj dohodu o výživnom
- súd môže rozhodnutie o úprave rodičovských práv a povinností zmeniť, a to aj bez návrhu, to všetko za predpokladu, že sa zmenia okolnosti, ktoré platili pri pôvodnom rozhodnutí

Úprava rodičovských práv a povinností

- rozhodnutie o striedavej osobnej starostlivosti rodičov o dieťa alebo rozhodnutie o zverení dieťaťa do výlučnej osobnej starostlivosti jedného z rodičov a o úprave styku druhého rodiča s dieťaťom
- striedava starostlivosť:
 - obaja rodičia musia byť spôsobilí vychovávať dieťa
 - Súd rozhoduje, ak obaja rodičia súhlasia alebo ak aspoň jeden z rodičov má o to záujem
 - súd musí vždy posúdiť záujem dieťaťa, a to či takto budú lepšie zabezpečené jeho potreby
- zverenie dieťaťa do výlučnej osobnej starostlivosti jedného z rodičov:
 - v tomto prípade musí rodič rešpektovať aj právo druhého rodiča na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati
 - zároveň právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany oboch rodičov a právo na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávného osobného styku s obidvomi rodičmi, preto to má druhý z rodičov právo na úpravu styku s dieťaťom
 - druhý rodič má právo na úpravu styku s dieťaťom (možno aj úplne obmedziť styk s dieťaťom, ak to je v záujme dieťaťa)
- rodičia môžu zavrieť dohodu pred vyhlásením rozhodnutia o rozvode, ak sa nedohodnú upraví priamo súd, pričom môžu rodičia požadovať, aby súd neupravoval vôbec
- úprava styku je možná aj v prospech blízkej osoby

Ďalšie právne následky spojené so zánikom / zrušením manželstva

- do 3 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o rozvode manželstva môže manžel, ktorý prijal priezvisko druhého z manželov ako spoločné, oznámiť matričnému úradu, že prijíma opäť svoje rodné priezvisko
- vyššie uvedené platí aj ak prijal spoločné priezvisko a nechal si aj svoje rodné, v takomto prípade len oznámi matričnému úradu, že upúšťa od používania spoločného priezviska
- vyporiadanie BSM (buď dohodou manželov, zo zákona alebo rozhodnutím súdu)